

נצח ישראל- פרק נ"ט / מקורות נוספים

1. מדרש תנחומא (קדושים, י')

כְּשֶׁם שֶׁהַטְּבוּר הָיָה נִתּוֹן בְּאֲמֻצֵּעַ הָאִישׁ, כִּךְ אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל נִתּוּנָה בְּאֲמֻצֵּעַ הָעוֹלָם, שֶׁנֶּאֱמַר: יוֹשְׁבֵי עַל טְבוּר הָאָרֶץ (יחזקאל לח, יב). וּמִמֶּנָּה מִשְׁתִּיתוֹ שֶׁל עוֹלָם יוֹצֵא, שֶׁנֶּאֱמַר: מִזְמוֹר לְאַסָּף, אֵל אֱלֹהִים ה', דְּבַר וַיִּקְרָא אֶרֶץ, מִמְּזֶרֶח שֶׁמֶשׁ עַד מִבְּאֵו (תהלים נ, א). מִנֵּי, מִצִּיּוֹן מִכְּלָל יִפִּי אֱלֹהִים הוֹפִיעַ (שם פסוק ב). אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל יוֹשְׁבֶת בְּאֲמֻצֵּעֵיתוֹ שֶׁל עוֹלָם, וִירוּשָׁלַיִם בְּאֲמֻצֵּעֵיתָהּ שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וּבֵית הַמִּקְדָּשׁ בְּאֲמֻצֵּעַ יְרוּשָׁלַיִם, וְהַהִיכָל בְּאֲמֻצֵּעַ בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, וְהָאֲרוֹן בְּאֲמֻצֵּעַ הַהִיכָל, וְאֵבֶן שְׁתִּיָּה לִפְנֵי הָאֲרוֹן, שֶׁמִּמֶּנָּה נִשְׁתַּת הָעוֹלָם.

2. עולת ראי"ה (א', עמ' מ"ב)

האווהל והמשכן, הם שני השמות של בית הדירה, העלול להיות מוכן למסעות, שמרשמים בתוכן הרוחני העליון את העליות הנכספות. האווהל מסמן את היסוד המטלטל, את הצביון של ההכנה אשר לתנועה, שכונתה היא תמיד השתנות ועליה לצד האושר העליון, לקראת הזיו של מעלה. והמשכן מסמן, אם גם בצורה המחוברת באיזה אופן להכנה של נסיעה, אבל דוקא את היסוד המנוחתי שיש בין מסע למסע, ובנפשויות היא ההרגשה המרגעת, העוצרת את ההתנועעות הבלתי פוסקת, לשם היסוד של המטרה העליונה, קביעות האורה ובסיסיותה בערכה... בעת ההתרוממות העליונה אשר להתפילה השלמה, צריכים להיות מופיעים לפנינו אלה שני חזיונות הקודש, בעצם עוזם ותפארתם. ואנו מזכירים בזה: מה טובו אוהליך, המביעים את הכנת ההעתקה התדירית... ובתוך ההכנה המוחלטת, להתעלות הקדושה התדירית, תופסת היא את יסוד השיכון, העמדה המקומית בכל יקרת תפארתה, משכנותיך ישראל. בהיווסדן יחד שתי שאיפות עילאות אלו בכל מילואן וטובן, יוצג לנו הטוב המאושר בכל חוסן יקרו, עד לכדי ההבעה של השתוממות הפלא העליון, שאנו אומרים לקבוץ הנהדר הזה המתאים יחד: מה טובו. "מה טובו אוהליך יעקב משכנותיך ישראל".

3. נתיבות עולם (נתיב התורה, פרק י')

ואשר יותר ראוי לתורה הם בני עניים, כדאיאתא בפרק אלו נדרים (נדרים פא.), שלחו מתם, הזהירו בבני עניים שמחם תצא תורה לישראל, שנאמר (במדבר כד, ז) "זל מים מדליו", מזהים שבהם תצא תורה. וביאור דברים אלו, מה שאמר תחלה "הזהירו בבני עניים שמחם תצא תורה לישראל", כי העני יותר מוכן שיחיה לו זרע תלמידי חכמים, וכאשר גם דבר זה עינינו רואות. כי העשיר מצד שחוא בעל העולם הזה, אינו מוכן לקבל הזרע שחוא מוכן אל התורה השכלית. רק העני, מפני שחוא משולל מן עולם הזה, ואין לו חלק בעולם הגשמי, הוא מוכן שיצא ממנו הזרע שיחיה תלמיד חכם. וזה תבין כי אין חכון רשאי לכנוס לפני ולפנים ביום הכפורים כי אם בבגדי לבן, לא בבגדי זהב (ר"ה כו.). כי בית קדש הקדשים לקדושתו הוא מסולק מן עולם הזה הגשמי לגמרי, ולכך לא היה רשאי לכנוס לבית קודש* הקדשים כי אם בבגדי לבן. לכך העני שאין לו חלק בעולם הזה, ראוי שיחיה לו הזרע שחוא מוכן לתורה, לא העשיר. וגם העני בשביל שאין לו גדולה וחשיבות, יש לו מדת הפשיטות, כמו שחוא לשון "עני", שחוא לשון הכנעה וענוה ועני, הכל לשון אחד. ואין ראוי אל התורה רק מדת הפשיטות, כמו שבארנו בכמה מקומות.

4. מסילת ישרים (סוף פרק י"ט)

ואמנם עוד עיקר שני יש בכוונת החסידות, והוא טובת הדור, שהנה ראוי לכל חסיד שיתכווין במעשיו לטובת דורו כולו, לזכות אותם ולהגן עליהם. והוא ענין הכתוב (ישעיה ג, י) "אמרו צדיק כי טוב כי פרי מעלליהם יאכלו", שכל הדור אוכל מפירותיו, וכן אמרו חכמים זכרונם לברכה (בבא בתרא טו, א) היש בה עץ אם יש מי שמגין על דורו כעץ, ותראה שזהו רצונו של מקום שיהיו חסידי ישראל מזכים ומכפרים על כל שאר המדריוגות שבהם, והוא מה שאמרו זכרונם לברכה בלולב ומינוי (ויקרא רבה ל, יב) יבואו אלה ויכפרו על אלה שאין הקדוש ברוך הוא חפץ באובדן הרשעים, אלא מצוה מוטלת על החסידים להשתדל לזכותם ולכפר עליהם, וזה צריך שיעשה בכוונת עבודתו, וגם

בתפלתו בפועל דהיינו שיתפלל על דורו לכפר על מי שצריך כפרה ולהשיב בתשובה מי שצריך לה, וללמד סניגוריא על הדור כולו.

וכבר אמרו זכרונם לברכה (יומא עז, א) על הפסוק "ואני באתי בדבריך" (דניאל י, יב) שלא חזר גבריאל ונכנס לפניו מן הפרגוד אלא כשלימד סניגוריא על ישראל, וגדעון נאמר לו (שופטים ו, יד) "לך בכוחך זה", לפי שלמד סניגוריא על ישראל, כי אין הקדוש ברוך הוא אוהב אלא למי שאוהב את ישראל וכל מה שאדם מגדיל אהבתו לישראל, גם הקדוש ברוך הוא מגדיל עליו, ואלה הם הרועים האמיתיים של ישראל שהקדוש ברוך הוא חפץ בהם הרבה, שמוסרים עצמם על צאנו, ודורשים ומשתדלים על שלומם וטובתם בכל הדרכים, ועומדים תמיד בפרץ להתפלל עליהם ולבטל הגזירות הקשות ולפתוח עליהם שערי הברכה, הא למה זה דומה לאב שאינו אוהב שום אדם יותר ממי שהוא רואה שאוהב את בניו אהבה נאמנת והוא דבר שהטבע יעיד עליו, והוא ענין כהן גדול שאמרו עליו (מכות יא, א) שהיה להם לבקש רחמים על דורם ולא בקשו. וכן אמרו (שם) שהוא גברא דאכליה אריא ברחוק תלת פרסי דרבי יהושע בן לוי ולא אשתעי אליהו בהדיה, הרי לך החובה המוטלת על החסידים לבקש ולהשתדל על בני דורם.

5. שם (עמ' קנ"ז)

כל מה שהאדם מתעלה יותר בצורתו הרוחנית, מרגיש הוא יותר את הערך הגדול של הרבים, הציבור מתחיל להיות חי בתוכיותו, בלבבו ועומק רצונו הוא מרגיש את הצרכים הרבים של הציבור, את גודל הערך של החיים, המפעמים בכללות הציבור, והוא עומד כולו לעיני רוחו כדמות חטיבה אחת, הוא מרגיש את המציאות הממשית של הציבור, ומתמלא אליו אהבה וכבוד אין קץ. ואז הרי הוא מתעלה להיות מנהיג ציבורי אידיאלי, מחשבותיו מתקדשות בקדושת הרבים, ומוסרו מתעלה להיות צדיק לרבים, ואור נשמתו מתחילה להאיר בקדושת אורו של משיח.

6. עין אי"ה (ברכות א', עמ' 67)

אמר ר' אבהו בן זוטרתא אמר רב יהודה בר זבידא: בקשו לקבוע פרשת בלק בקריאת שמע, ומפני מה לא קבעוה? משום טורח צבור. מאי טעמא? ... אמר ר' יוסי בר אבין: משום דכתיב בה האי קרא (במדבר כד-ט) "כרע שכב כארי וכלביא מי יקימנו"

כשם שיסוד התורה היא קבלת עול מלכות שמים דהיינו אחדותו ית', ועול מלכותו ועול מצות הם תלויים זה בזה, כי המוציא לאור תכלית אחדותו הוא רק עול מצות. כמו כן הוא יסוד תורי, חוסנם ומעוזם ותוקפם של ישראל. כי בהיות תכלית המצות אחדות ה' ית', ואחדותו ית' אינה נודעת בעולם כי אם ע"י ישראל, על כן המצות הם מקימים את ישראל לפניו ית' לעם. ומה שישראל הם חיים וקיימים ועומדים לעד, זה יוביל אל תכלית של אחדות ידיעת ד' בעולם. א"כ שייכת מאד לק"ש פ' בלק, המדברת בנצחיותם של ישראל, שהוא הקשר שמאחד יסוד אחדות ד' עם עול המצות... ודי לנו בידיעה זו שבקשו לקבוע, שמזה נדע שכשתהיה השעה דורשת, יתפרשו אלה הדברים גם כן בהמוך, לפי ערכם של הדורות ומעמדם.